Sl 63 Sigtuna, Kv. Professorn 1

Litteratur: S. Tesch, Ristade Kettil från Tavastland runorna?, i: Populär arkeologi 1999:3, s. 28 f.; H. Gustavson, Verksamheten vid Runverket, Stockholm, i: Nytt om runer 15 (2001), s. 21, Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna, i: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012 (2012), s. 110; P. O. Sjöstrand, Frögerståget, i: Historisk tidskrift för Finland 2012:2, s. 212; M. Källström, Mästare och minnesmärken. Studier kring vikingatida runristare och skriftmiljöer i Norden (2007), 252 not 274; R. Palm, Runor och latinskrift, i: Den medeltida skriftkulturen i Sverige. Genrer och texter (2010), s. 44; A. Wikström et al., Hos Herr Niklas och annat skrivkunnigt folk. Arkeologisk undersökning i kvarteret Professorn 1 i Sigtuna 1999–2000, Up Sigtuna RAÄ 195:1, Morr 63 (2021), s. 350; L. Mårtensson, Personnamnen i de medeltida svenska runinskrifterna (2024), s. 115 f.
Äldre avbildning: H. Gustavson, teckning a.a. 2001, s. 21.
Signum i Samnordisk runtextdatabas/Runor: U NOR2000;21

Ett revben med runinskrift påträffades den 28 juli 1999 vid en arkeologisk undersökning i kv. Professorn 1. Fyndet gjordes i ett avsatt kulturlager i utomhusmiljö i dropprummet mellan två hus på Tomt II (Ruta G14. Kontextnummer 627. Fyndnummer 50406). Fyndet tillhör Fas 16a (Wikström et al. 2021, s. 350), som har daterats till perioden ca 1240–1255.[1] Benet är 146 mm långt, 25 mm brett och 7 mm tjockt. Runornas höjd 12 mm. Dess vänstra kortsida är diagonalt och snett avskuret, den högra snett avbrutet. Benet förvaras i Sigtuna museum (inv. nr 106202).

Fig. 1. Runbenet Sl 63 från kv. Professorn 1. Foto Bengt A. Lundberg 2000 (Arkivsök) och teckning av Helmer Gustavson.

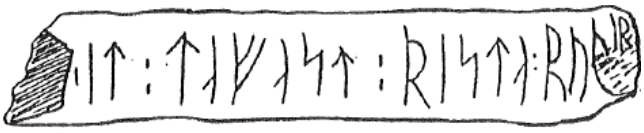

Inskrift:

…it : tafast : rista : runir
5 10 15
…*lēt*(?) *Tafast rīsta rūnir*.
”… lät(?) Tavast rista runorna.”

[1] Benet daterades först preliminärt till 1100-talet andra hälft (Gustavson 2001) och senare till perioden 1206–1230 (Mats Pettersson, meddelande till HG 25/1 2012).

Till läsningen: Ett lodrätt 3 mm långt tunt streck till 7 mm till vänster om 1 **i** kan vara en rest av en runa. En lång och mjuk lodrät fördjupning 2 mm till vänster om samma runa är inte ristad. Dubbelsidig bistav i 2 **t**, likaså i 8 och 12 **t**. Högra bistaven i 2 **t** är delvis bortflagrad. 4 **a** har ensidig bistav snett nedåt vänster, likaså 13 **a**. Lågt ansatta bistavar i 5 **f**. 7 **s** har formen (ᛋ). Huvudstaven i 8 **t** svänger något åt vänster. Övre delen av bistaven i 9 **r** har rundad form och är ansatt ett stycke nedanför huvudstavens topp. Övre och nedre delen i 14 **r** är åtskilda (ᚱ). Bistaven i 15 **u** är ansatt ett stycke ner på huvudstaven. Runorna 16–18 **nir** är korta på grund av utrymmesbrist. Svaga spår av baserna syn i bortflagringen, vilken fanns när inskriften ristades in. Skiljetecken i form av två lodräta streck placerade som ett kolon efter 2 **t**, 8 **t** och 13 **a**.

Inskriften skall förmodligen tolkas att någon har låtit en man som kallades *Tavastr* rista in runorna i benet. Namnet *Tavast* är i övrigt känt från två uppländska runstenar (nom. **tafeist-** U 467 och **tafaistr** U 722) och inte ovanligt i medeltida källor. Det fungerade ursprungligen som ett binamn och angav då att personen kom från landskapet Tavastland i södra Finland (belagt på Gs 13 i formen **tafstalonti**; jfr Tavastehus län). Benämningen är också känt från en isländsk källa (*Tafeistaland)* och en arabisk källa (*Tbst* och *Tabast* 1100-talet), vilket visar att ortnamnet var välkänt. De svenska beläggen vittnar om inslag av personer från Tavastland bland befolkningen i Upplandsområdet under vikingatid och medeltid. Att det uppträder i Sigtuna är ganska naturligt, vare sig det är ett binamn eller ett verkligt personnamn. Även om inskriften endast är fragmentariskt bevarad är den intressant. Den visar kanske att det fanns de i Sigtuna som inte kunde rista runor och därför lät en annan göra det.

SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD
RIKSANTIKVARIEÄMBETET

Detta dokument ingår i en digital utgåva av runristade lösföremål från Sigtuna. Dessa publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Helmer Gustavson
E-post: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se